

процесі багатомовного навчання слід урахувувати рівень компетентності та мовний портфель кожного окремого учня; слід брати до уваги, що визначальними є потреби учнів, а багатомовність може бути лише індивідуальною. Індивідуалізація навчання тісно пов'язана із *особистісно орієнтованим підходом*, що має на меті розкриття індивідуальності кожного учня через навчання мов як самостійну і значущу для нього діяльність.

Для інтенсифікації процесу навчання мов на рівні середньої школи важливим є досвід європейських фахівців щодо *інтеграції* мовного курикулуму. Цей процес у межах однієї школи полягає в об'єднанні усіх мовних предметів в одну освітню галузь і створенні єдиної за структурою і змістом навчальної програми. У рамках однієї школи інтеграцію мовного курикулуму розпочинають із визначення загальної мети навчання і рівнів компетенцій, які мають бути досягнуті в кожній із виучуваних мов. Наступний крок – вибір єдиних для навчання усіх мов принципів та методів. Далі слід установити інтегровану рамку змісту, згідно з якою навчання мов є комплементарним за природою, але містить специфічну для кожної з виучуваних мов інформацію. Важливо розписати функції, які виконує кожна з мов у суспільному житті України, і відобразити це у мовному курикулумі, зокрема у досягненні бажаних рівнів компетенцій.

Ці методичні процедури визначають *компетентнісний підхід* у розробленні моделі багатомовної освіти.

Апробація й імплементація моделі багатомовної освіти в ЗЗСО України з єврейським етнокультурним компонентом і вивченням мови іврит: до результатів формувального етапу педагогічного експерименту

*Н. В. Бакуліна,
кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

У ході експериментального етапу наукового дослідження за темою «Науково-методичне забезпечення реалізації моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин» нами було *здійснено експериментальну перевірку й уточнено* положення розробленої моделі багатомовної освіти та концептуальних засад її реалізації; *проаналізовано* визначені організаційні, дидактичні та методичні умови реалізації моделі багатомовної освіти; *організовано та проведено формувальний етап педагогічного експерименту* у закладах освіти України з єврейським етнокультурним компонентом і вивченням мови іврит.

Формувальний етап педагогічного експерименту проводився у тісній співпраці науковців, освітян, здобувачів дошкільної, шкільної та вищої

формальної та неформальної освіти, батьків, – представників закладів освіти, громад і громадських організацій. Так, в експерименті взяли участь *вихователі* ДНЗ із єврейським культурним компонентом м. Кривий Ріг, *педагоги* Чернівецької спеціалізованої школи «Освітні ресурси та технологічний тренінг» I – III ступеня № 41 з вивченням єврейського етнокультурного компонента, м. Чернівці; Приватного навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I – III ступеня – дитячий садок «Міцва – 613»», м. Біла Церква; Комунального закладу освіти «Навчально-виховний комплекс №144 «Спеціалізована школа з поглибленим вивченням івриту, історії єврейського народу, єврейських традицій – Дошкільний навчальний заклад (Дитячий садок)» Дніпровської міської Ради, м. Дніпро; Приватного закладу «Загальноосвітній навчальний заклад II-III ступеня «Гуманітарний профільний лицей імені Хаї-Мушки Шнеєрсон», м. Дніпро; *викладачі єврейської традиції та мови іврит і студенти-магістри* Міжнародного гуманітарно-педагогічного Інституту «Бейт -Хана», м. Дніпро; *керівники та ведучі* єврейської молодіжної громадської організації STLLubavich, м. Дніпро й освітньої програми Jfuture єврейської громади, м. Кривий Ріг тощо.

Під час проведення експериментальної роботи нами проводилось широке обговорення основних положень розробленої Концепції моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин, у ході якого було *уточнено* та *визначено* як суто методичні, так й організаційні особливості її реалізації в закладах освіти із вивченням єврейського етнокультурного компоненту та мови іврит.

У результаті аналізу практичної діяльності виявилось, що найбільш уживаними й успішними практиками багатомовної освіти у цих закладах стали застосування *вертикальної/ внутрішньопредметної інтеграції змісту навчання під час навчання мови іврит* і здійснення *горизонтальної/ міжпредметної та міжгалузевої інтеграції змісту у навчанні мови іврит* і немовних предметів (традиції, літератури, історії та культури єврейського народу, а також інших мов і культур, зокрема української, природничих наук і сучасних інформаційних технологій) у формальній і неформальній освіті. Також освітяни, що брали участь в експерименті, оволоділи знаннями та практичним досвідом використання провідних методів багатомовного навчання (зіставним, імерсійним, методом опори на рідну мову, методом перекладу, тандем-методом) і специфічними технологіями та прийомами навчання (рецептивною технологією, технологією CLIL, переключення мовних кодів, скафолдінгом).

Крім того, спільними зусиллями науковців, вчителів-експериментаторів було знайдено шляхи для реалізації моделі багатомовної освіти з огляду на воєнний стан і необхідність застосування різних форм навчання (очної, дистанційної, змішаної, сімейної (домашньої) й екстернатної). Зокрема, крім вже звичних асинхронних технологій, педагогами-практиками було розроблено нові навчальні матеріали для упровадження практик багатомовної освіти й опановано нові онлайн-ресурси та платформи такі як міжнародна програма Human (<https://id.human.ua/>), міжнародна платформа Ji (<https://www.jewishinteractive.org/ji->

products-services/ivrit-misaviv-laolam/), всеукраїнська освітня платформа «Моя школа» (<https://moiashkola.ua/>) тощо.

Здійснена науково-методична робота підтвердила актуальність, перспективність і соціальну значущість проблеми дослідження та довела дієвість її результатів за умови єдності зусиль усіх учасників освітнього процесу – науковців, педагогів усіх рівнів і типів освіти, студентів, учнів і батьків, керівників і ведучих освітніх проектів громад і громадських організацій. Проте цей складний і творчий процес потребує подальшого розвитку теоретико-методологічних засад проблеми дослідження з огляду на нові виклики бурхливого сьогодення в Україні та світі.

Особливості змісту Типової навчальної програми з ромської мови для 1-2 і 3-4 класів закладів загальної середньої освіти

*З.О. Кондур,
молодший науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Однією із умов, яка забезпечує ефективність вивчення рідної мови національних меншин і корінних народів, є наявність якісної навчальної програми. Вирішенням цієї проблеми стало створення фахівцями відділу навчання мов національних меншин Типової навчальної програми ромської мови для 1-2 і 3-4 класів закладів загальної середньої освіти у межах міжнародного проекту «Посилення захисту національних меншин, включаючи ромів, та мов меншин в Україні», який включено до Плану дій Ради Європи для України на 2018-2022 рр.[1].

Типова навчальна програма з ромської мови для закладів загальної середньої освіти розроблена відповідно до Закону України «Про освіту» 2017 року, вимог Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87, а також у відповідності до інваріантної складової Типових навчальних планів для закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. Вона є складовою типової освітньої програми (розробленої під керівництвом Савченко О.Я.). Програма спирається на келдерарський діалект, який взято за основу вивчення ромської мови з використанням літер латиничної абетки, яка також була розроблена фахівцями відділу. Вона може слугувати методологічним підґрунтям для створення програм з вивчення інших діалектів ромської мови.

Зміст Програми ґрунтується на сучасних підходах до навчання: комунікативна спрямованість, особистісна орієнтація; інтегроване навчання видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання та письма); спирається на знання, вміння та навички, набуті при вивченні української та інших мов у межах обсягу навчального матеріалу програм початкової школи. Реалізація програми